

Hoe ervaren 65+ de stijgende energiekosten?

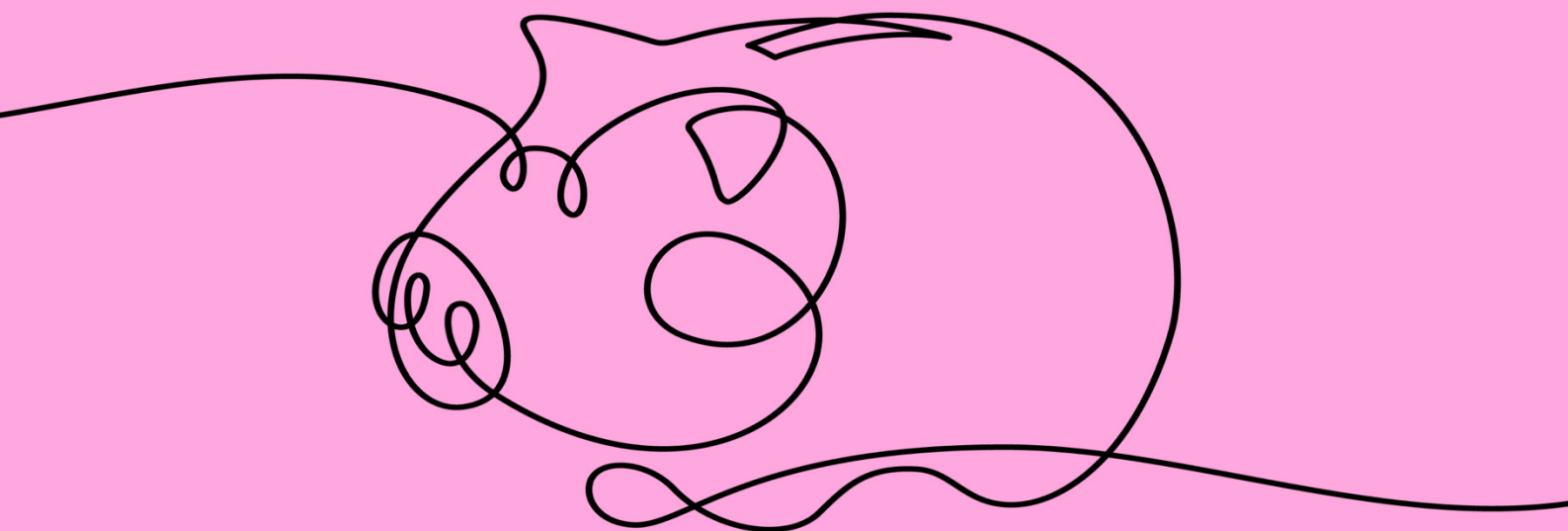

RAPPORTAGE ENERGIEARMOEDE

Inleiding

Voor de peiling Energiearmoede in Limburg 65+, hebben we diverse signalen opgehaald. We hebben gekeken naar bestaande onderzoeken in de markt. We zijn in gesprek gegaan met een burgerinitiatief. Ook hebben we de spreekuurhouders in Venlo gevraagd om in gesprek te gaan met de burgers die op hun spreekuur komen en als laatste hebben we een vragenlijst uitgezet in ons Burgerpanel. De resultaten van al deze signalen zijn terug te vinden in deze rapportage.

De spreekuurhouders.....	3
De ontmoetingswinkel in Geleen.....	5
Ophaalsessie Gemeente Venlo.....	6
Het Burgerpanel van Burgerkracht Limburg.....	7
Onderzoek TNO – Energiearmoede in Nederland 2022.....	13
Samenvatting.....	15

De spreekuurhouders

Onze spreekuurhouders hebben veel contact met burgers. Elk jaar ontvangen zij rond de 4.500 Limburgers die vragen hebben over sociale zaken. Daarom hebben we hen gevraagd om een aantal weken signalen op te halen over energiearmoede. Hoe leeft dit bij hun bezoekers? Hebben zij er last van? Hoe gaan zij om met de stijgende energieprijzen? Kennen zij de regelingen waar ze eventueel recht op hebben?

Onderstaande signalen zijn opgehaald door de vrijwilligers van de spreekuren in Weert, Gennep en Venlo.

Hebben mensen last van de toenemende energieprijzen?

Hiervoor hebben de spreekuurhouders een aantal quotes verzameld.

"Ik let meer op mijn uitgaven in supermarkten. Zo zoek ik in folders naar aanbiedingen en ga ik meer naar goedkopere supermarkten".

"Ik heb thermokleding aangeschaft en de thermostaat lager gezet".

"Ik heb een oliekachel aangeschaft en kook elektrisch".

"Ik heb een allesbrander aangeschaft en de CV uitgeschakeld".

"Ik ga douchen bij de sportvereniging en eten bij mijn familie en kinderen".

"Ik heb theelichtjes aangeschaft en plaats deze onder een bloempot en heb mijn CV uitgeschakeld".

"Ik heb extra isolatiestrips aangebracht en isolatiemateriaal achter de radiatoren geplakt".

"Ik zit met winterkleding aan, thuis onder een deken op de bank".

"Ik heb een afspraak gemaakt met de energiecoach van de gemeente".

"Ik maak zoveel mogelijk gebruik van de elektra tijdens het daltarief in de avonden, na 21.00 uur. Dan zet ik pas de wasmachine en andere energieverbruikers aan."

"Ik heb de energietoeslag aangevraagd en gekregen van de gemeente".

"Ik ga meer naar de bibliotheek, dan hoef ik thuis geen CV aan te zetten".

De spreekuurhouders hebben naast algemene signalen ook specifiek gevraagd of mensen op de hoogte zijn van de energietoeslag die zij kunnen aanvragen wanneer zij moeite hebben om hun energierekening te betalen. De spreekuurhouders geven aan dat de meeste mensen hier niet van op de hoogte zijn. Maar ook dat er een aantal andere zaken meespelen waardoor mensen geen aanvraag indienen voor een energietoeslag.

- **Ze denken dat ze niet in aanmerking komen voor een tegemoetkoming.** Veel mensen denken dat ze niet in aanmerking komen voor een tegemoetkoming. Dit geldt ook voor mensen die ruim in aanmerking komen. Het betreft zeker niet alleen de mensen die net wel of net geen recht hebben op een tegemoetkoming.
- **Ze weten niet hoe ze een aanvraag moeten invullen.** Spreekuurhouders zien ook dat mensen vaak niet weten hoe ze een aanvraag moeten doen. Ook zien ze op tegen het invullen van de formulieren en het bijvoegen van alle benodigde documenten.
- **Ze weten niet welke documenten ze moeten toevoegen.** De juiste documenten verzamelen is een groot probleem. Ze weten niet welke documenten ze moeten hebben.
- **Ze beschikken over onvoldoende digitale kennis.** Ze kunnen niet overweg met digitale formulieren. Vaak weten ze niet eens wat hun DigiD is. Laat staan dat ze een app op hun telefoon hebben.

De bezoekers van de spreekuurhouders zijn 60-plussers die redelijk goed op de hoogte zijn van zaken. Ze weten de spreekuurhouders in ieder geval al te vinden. Daarom denken de spreekuurhouders dat bovenstaande groep heel groot is. De groep die de spreekuurhouders niet kent en ook een Digibeet is, zal nog minder op de hoogte zijn over het recht op een energietoeslag.

Uit bovenstaande komt naar voren dat niet alleen het niet op de hoogte zijn van de energietoeslag een rol speelt. Maar ook dat de manier waarop je de energietoeslag moet aanvragen een grote rol speelt.

De Ontmoetingswinkel in Geleen

Onderstaande quotes zijn opgehaald bij de Ontmoetingswinkel in Geleen van het Leger des Heils. In deze koude tijden ook wel 'de warme kamer in Geleen' genoemd.

Deze quotes zijn opgehaald bij bezoekers, vrijwilligers en medewerkers van de ontmoetingswinkel in Geleen.

“Een mevrouw laat de verlichting in huis uit en loopt met een hoofdband, met daaraan een lamp door het huis.”

“Een mevrouw vertelde dat ze geen licht aan doet, maar gebruik maakt van het licht dat van het tv-scherm afstraalt als ze kijkt.”

“Mensen komen naar de ontmoetingswinkel omdat het hier warm is. Zo hoeven zij hun huis niet de hele dag op te warmen want dat is te duur.”

“Een mevrouw probeert de kosten te drukken door te temperatuur thuis op 16 graden te laten staan.”

“De meeste mensen proberen nu te besparen omdat ze niet weten wat de toekomst brengt. Ze zijn bang voor een hoge energienota.”

“Mensen verplaatsen hun bed van de slaapkamer naar de woonkamer zodat ze alleen nog maar 1 ruimte hoeven warm te houden.”

Ophaalsessie Gemeente Venlo

Gemeente Venlo is in november en december in gesprek gegaan met diverse groepen over armoede, zoals gezinnen, senioren, mensen met een AOW, nieuwkomers en volwassenen.

Uitkomsten gespreksessies

Hoewel iedere doelgroep specifieke uitdagingen heeft als het over armoede gaat, is er toch een duidelijke rode lijn terug te zien bij alle bijeenkomsten. Het gaat niet alleen om geld, maar het sociale netwerk en schaamte spelen een grote rol.

Sociale Netwerk:

Denk bijvoorbeeld aan het sociale netwerk rond iemand die in armoede leeft. Heel belangrijk, maar juist daar zie je armoedeproblemen bij ontstaan. Door schaamte of niet mee kunnen doen door geldtekort, haken vrienden en omgeving af. Het netwerk brokkelt soms af. Terwijl juist hun steun zo belangrijk is!

Schaamte:

Een ander voorbeeld is het eigen schaamtegevoel. Uit schaamte durven mensen geen hulp te vragen. Pas als het “te laat” is en het probleem heel groot is geworden, komt deze groep mensen pas in zicht. Hoe kunnen we nu samen deze factoren aanpakken en meer vanuit preventie gaan werken?

“Het oplossen of verkleinen van armoede gaat niet alleen over extra geld en regelingen toevoegen. Het gaat over een brede aanpak die helpt kansenongelijkheid aan te pakken, waarbij aandacht is voor talent en ontwikkeling en waar nodig maatwerk.”

Armoede kan iedereen overkomen

Het kan iedereen overkomen. Daar is de energie- en kostencrisis van de afgelopen maanden een voorbeeld van. Hierdoor zijn veel mensen die het allemaal goed in orde hadden in de problemen gekomen. En ook gebeurtenissen in iemands leven kunnen onverwacht leiden tot armoede. Denk aan een scheiding, overlijden van een partner, een kind dat 18 jaar wordt, of het onverwacht verliezen van je baan. Allemaal gebeurtenissen met grote impact, ook op het gebied van inkomen.

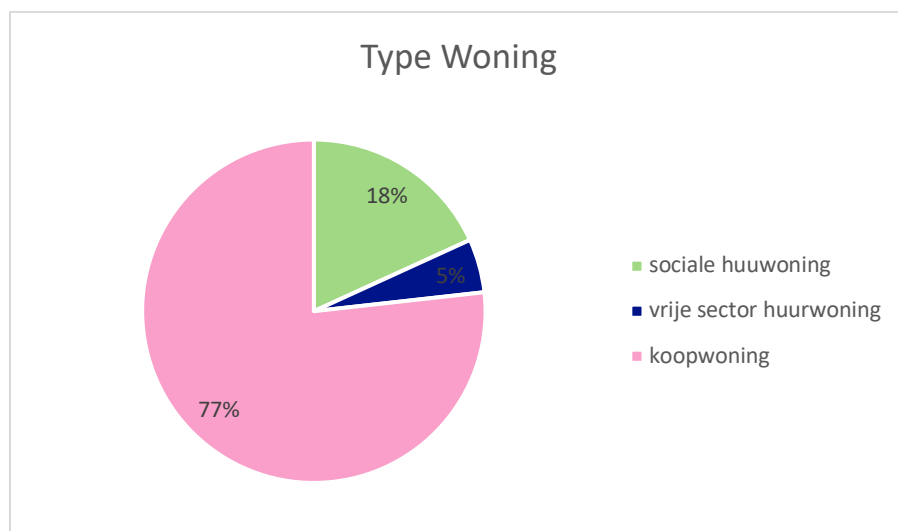
Het burgerpanel van Burgerkracht Limburg

In februari hebben we een vragenlijst gestuurd naar alle leden van het Burgerpanel. Met een respons van 148 ingevulde enquêtes hebben we onderstaande signalen opgehaald.

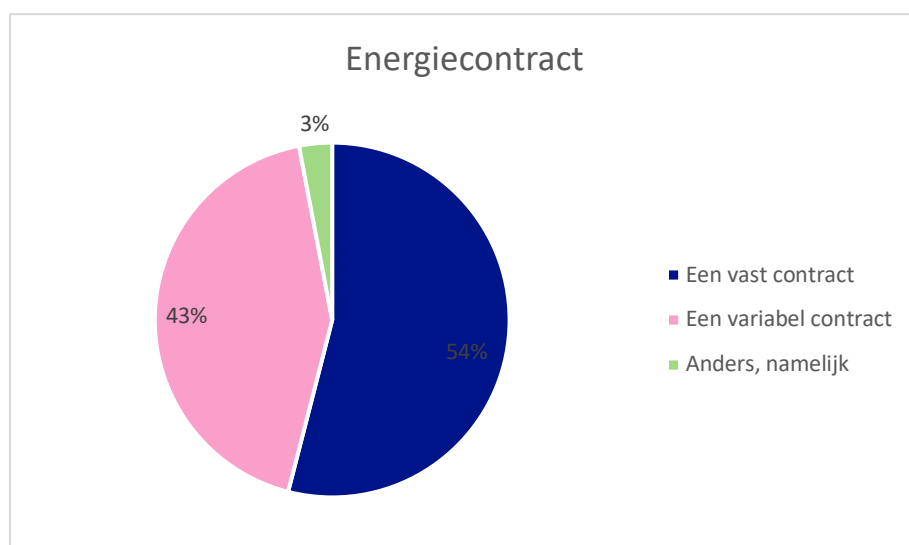
In de enquête hebben we een onderscheid gemaakt tussen 65+ers die wonen in een koophuis of in een (sociale) huurwoning. Hierdoor krijgen we meer inzicht in wat burgers zelf doen maar ook hoe woningcorporaties omgaan met deze crisis en of ze de stijgende kosten enigszins kunnen verlichten voor hun huurders.

Resultaten vragenlijst Energiearmoede 65+

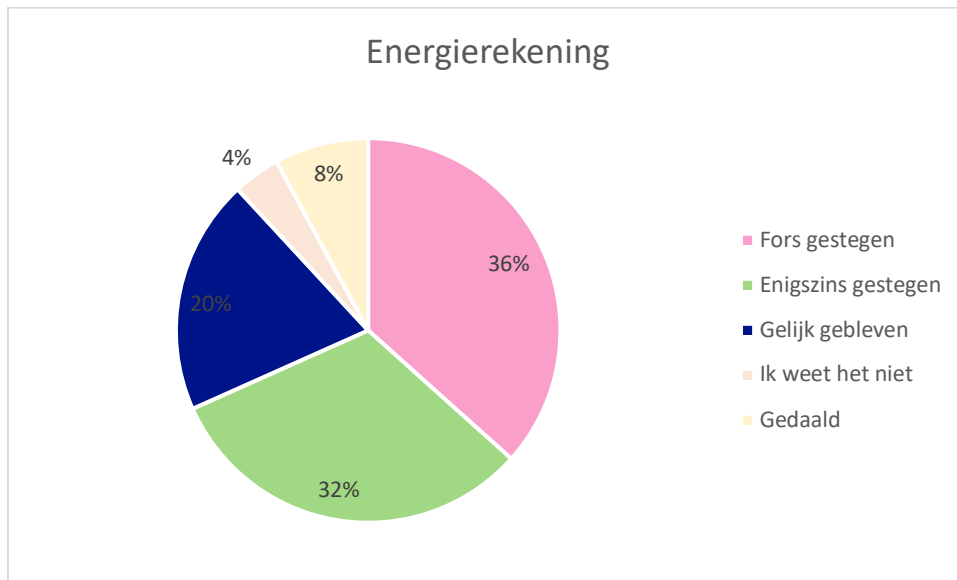
Maar liefst 77%, dat zijn 113 respondenten, woont in een koopwoning. De overige 18% woont in een sociale huurwoning of in een huurwoning vrije sector (5%).

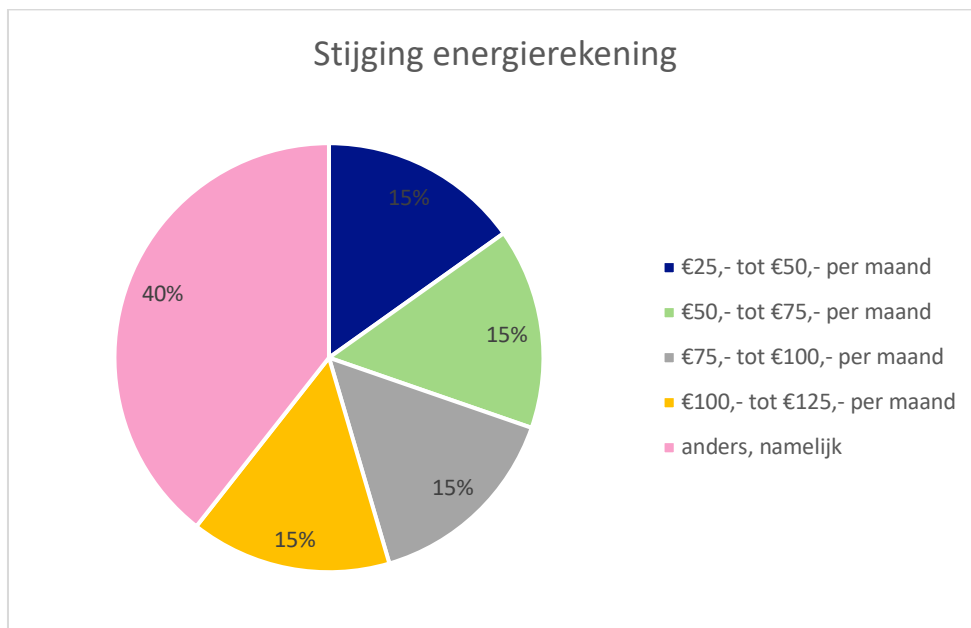
Een **grote meerderheid** van de respondenten heeft een **vast energiecontract**. De 3% geeft aan dat hun energiecontract binnen 2 maanden afloopt.

De kosten van de energierekening zijn bij 68% van de respondenten gestegen. Bij 36% zelfs fors gestegen.

Bij 30% zijn de kosten met 75 tot 125 euro per maand gestegen. Bij 'Anders, namelijk:' geven 21 respondenten aan dat de kosten met 185 tot 400 euro zijn gestegen per maand.

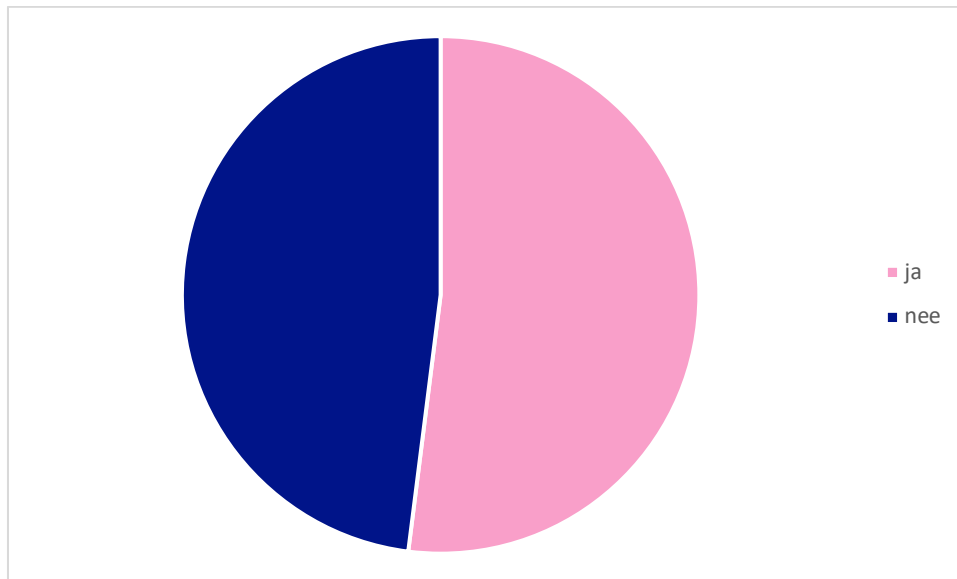
Bij de vraag of de respondenten nog hogere energiekosten verwachten, antwoord 40% met een 'ja'. Hiervan verwacht 62% dat de kosten hoger dan 20% en 80% zal zijn.

Als mensen in de problemen komen en hun energierekening niet kunnen betalen dan kunnen zij in veel gevallen terecht bij hun gemeente. Weten mensen dit?

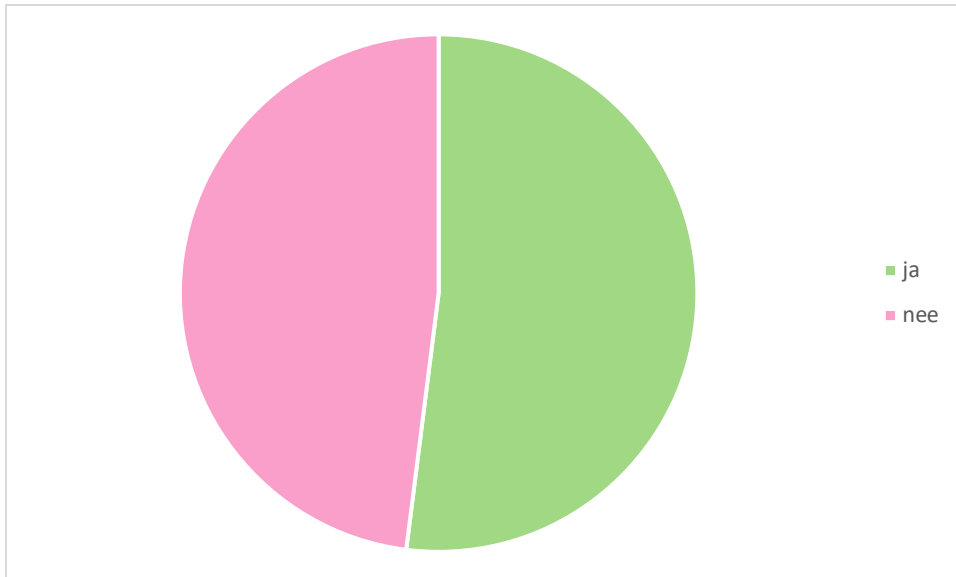
Maar liefst 78% van de respondenten weet dat zij terecht kunnen bij hun gemeente. Ook geeft 85% aan dat zij weten bij wie ze terecht kunnen bij de gemeente voor financiële ondersteuning. En 74% geeft aan dat zij gebruik willen maken van financiële ondersteuning van de gemeente.

Wij vroegen de respondenten wat zij vonden van de 190 euro compensatie die iedereen heeft ontvangen.

Het overgrote deel gaf aan blij te zijn met deze compensatie. Een kleine 29% gaf aan dat dit slechts een druppel op een gloeiende plaat is en ze een hogere compensatie nodig hebben. En 30% gaf aan dat deze tegemoetkoming alleen geschonken had moeten worden aan burgers die het echt nodig hadden en niet aan iedereen.

Hoe gaat het met de mentale gezondheid van burgers. Heeft de stijging van de energiekosten hier invloed op?

Een kleine meerderheid van 52% geeft aan dat de stijging van de energiekosten invloed heeft op hun leven. En 33% heeft er mentaal last van. Dit uit zich op verschillende manieren.

Voor 22% van de respondenten heeft de stijging van de energieprijzen ook invloed op hun sociale activiteiten. Ze gaan minder vaak uit eten, naar verjaardagen, vakanties, feestjes. Ook zeggen ze lidmaatschappen op waardoor ze minder vaak uit huis gaan. 80% praat erover met familie en vrienden.

Tot slot stelden we nog de vraag welke persoonlijke gevolgen de stijgende energieprijzen voor de respondenten hebben. Hieruit mogen we concluderen dat bijna alle respondenten op een andere manier omgaan met energie. Ze zijn zich bewuster van hun verbruik en willen dit zo veel mogelijk reduceren. Maar we zien ook dat zij niet alleen letten op de energiekosten, maar op alle kosten. Zoals ook al naar voren kwam bij de andere vragen. De stijgende kosten van de energie hebben veel invloed op burgers. Ze kijken naar alle uitgaven. Burgers piekeren omdat de toekomst onzeker is en bezuinigen nu al op allerlei andere zaken zoals levensmiddelen, abonnementen, kleren en vakanties.

Onderzoek TNO – Energiearmoede in Nederland 2022

Uit [onderzoek van TNO \(pdf\)](#) blijkt dat in 2022 ruim 600 duizend huishoudens (circa 510 duizend in 2020) in ons land in energiearmoede leefden: ze hebben hoge energiekosten, wonen meestal in een huis dat niet goed is geïsoleerd en hebben een laag inkomen. Onderstaand lichten we een aantal zaken toe.

Groei energiearmoede in Nederland

De sterkste toename in energiearmoede is te vinden bij de energiearme huishoudens met de energetisch slechtste woningen: sinds 2020 is hun aantal gestegen met ruim **143 duizend tot een totaal van ongeveer 415 duizend huishoudens.**

Hoe hoog is de energierekening van energiearme huishoudens?

Energiearme huishoudens geven een relatief groot deel van hun inkomen uit aan de energierekening. Daaruit blijkt dat voor energiearme huishoudens de energiekosten als percentage van hun inkomen – de zogeheten energiequote – tussen 2020 en 2022 onder invloed van de gestegen energieprijzen zijn opgelopen van gemiddeld **9% naar 12,7%.**

Dit komt overeen met een gemiddelde energierekening per maand van ongeveer **€ 190 in 2022 ten opzichte van ongeveer € 124 in 2020** – een stijging van gemiddeld € 66 per maand.

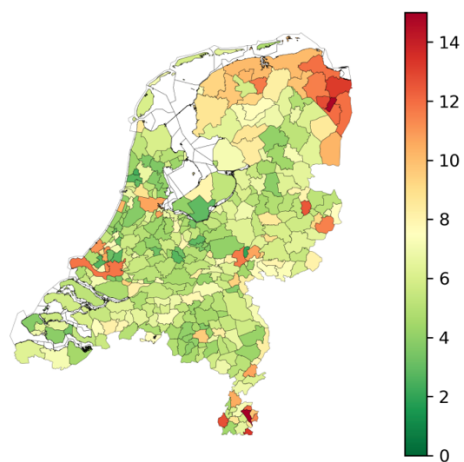
Voor de subgroep energiearme huishoudens met de energetisch slechtste woningen is de energiequote het sterkst gestegen: van **11,2% in 2020 naar 16,3% in 2022.** Dit komt overeen met een gemiddelde energierekening per maand van ongeveer **€ 248 euro in 2022 ten opzichte van ongeveer € 149 in 2020** – een **stijging van gemiddeld € 99 per maand.**

Kortom: de groep huishoudens met een laag inkomen in de energetisch slechtste woningen is ondanks de financiële compensatie het hardst getroffen door de gestegen energieprijzen.

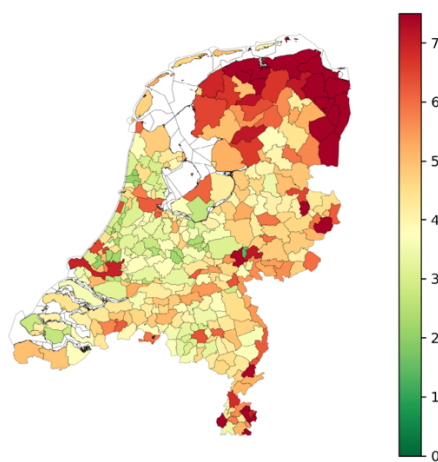
In welke regio's is de energiearmoede het hoogst in Nederland?

Figuur 3a laat zien dat in 2022 de hoogste geschatte percentages van energiearmoede te vinden zijn in Zuid-Limburg, Noordoost-Groningen, Rotterdam, Den Haag, Arnhem en omgeving, Enschede en Almelo.

Figuur 3b laat zien dat in 2022 voor de groep energiearme huishoudens in de energetisch slechtste woningen de hoogste percentages te vinden zijn in Noordoost-Nederland, maar ook in Rotterdam, Den Haag, Arnhem, Almelo, Enschede, en delen van (Zuid-)Limburg.

3a. Percentage energiearme huishoudens met laag inkomen in combinatie met een hoge energierekening of een energetisch slechte woning (LIHE of LILEK).

3b. Percentage energiearme huishoudens met laag inkomen in combinatie met een hoge energierekening of een energetisch zeer slechte woning (LIHE of LIZLEK).

Figuur 3. Percentage energiearme huishoudens per gemeente in 2022

Bron: TNO

Het hele rapport is na te lezen op [de website van TNO](#).

Samenvatting

Vanuit de vele signalen en reacties die we van burgers ontvangen hebben kunnen we toch wel concluderen dat de stijgende energieprijzen veel zorgen met zich meebrachten. Zorgen over de toekomst, zorgen over de onzekerheid van de eventuele stijging van de kosten.

Het is niet alleen van invloed op de financiën maar het uit zich ook in het mentale stuk. Niet meer kunnen meedoen met activiteiten, het noodgedwongen opzeggen van lidmaatschappen en feestjes afzeggen. Allemaal acties die het sociale leven beïnvloeden.

De energiearmoede heeft een grote weerslag op burgers die in de financiële moeilijkheden zitten, maar ook op de burgers die het altijd net hebben gered. Zij komen nu ineens in een situatie waarbij ze op hun geld moeten letten. Waarbij ze in de problemen kunnen komen en hier geen invloed op kunnen uitoefenen.

Hierbij worden de mensen die in 'sociaal isolement' zitten het hardst getroffen, maar komt er ook een hele nieuwe doelgroep bij. De groep die altijd rondkwam maar nooit echt gek deed. Als 65+ met een AOW kan je dan niet veel kanten op.

Wij denken dat het belangrijk is om als gemeente deze nieuwe 'kwetsbare' groep in beeld te krijgen. Door proactief te communiceren over de mogelijkheden voor deze doelgroep, mochten ze in de problemen komen.

Daarbij zal de gemeente hulp moeten aanbieden via diverse kanalen. Zoals de spreekuurhouders al aangaven is deze groep vaak niet in staat om via de digitale middelen hulp aan te vragen. Ze weten niet hoe ze hun DigiD moeten gebruiken of welke documenten ze überhaupt nodig hebben. Daarnaast denken ze dat ze niet in aanmerking komen voor een tegemoetkoming. Dit geldt ook voor mensen die ruim in aanmerking komen. Het betreft zeker niet alleen de mensen die net wel of net geen recht hebben op een tegemoetkoming.

De communicatie is lastig. Hoe kom je in aanraking met deze doelgroep? Ze zijn vaak digibeet en niet op de hoogte van alle regels. Daarbij is het een groep die niet snel om hulp vraagt en waar 'schaamte' ook een reden kan zijn om geen hulp te vragen. Ze hebben immers altijd hun eigen 'boontjes gedopt'.

Oktober 2022 – maart 2023
Burgerkracht Limburg